

Juryrapport BNG Bank Literatuurprijs 2016 Juryvoorzitter: Hetty Hafkamp

Jury: Jacqueline Bel, Arjan Peters, Jeroen Vullings

Was 2016 literair gezien een goed jaar? Ja. We zagen naast het andere aanbod schitterende boeken voorbijtrekken van eerdere winnaars, die daarmee meedogenloos zijn uitgesloten van deze aanmoedigingsprijs. Wederom kostte het de jury, bestaande uit de critici Arjan Peters (*de Volkskrant*) en Jeroen Vullings (*Vrij Nederland*) en universitair hoofddocent Moderne Nederlandse Letterkunde Jacqueline Bel (*VU*) geen moeite uit de nog niet bekroonde auteurs van onder de veertig, die nog niet zijn doorgebroken en al wel prat kunnen gaan op een oeuvre van minstens twee boeken, maar liefst vijf volwaardige kanshebbers voor de BNG Bank Literatuurprijs 2016 te selecteren. Vijf! De tijd van schraalte lijkt voorbij, in de literatuur. Het lijkt de economie wel.

De genomineerden zijn, in alfabetische volgorde, Thomas van Aalten met zijn roman *Henry!* (Nieuw Amsterdam), Hanna Bervoets met haar roman *Ivanov* (Atlas Contact), Merijn de Boer met zijn roman *'t Jagthuys* (Querido), Anne Eekhout met haar roman *Op een nacht* (De Arbeiderspers) en Eva Meijer met haar roman *Het vogelhuis* (Cossee).

Deze vijf schrijvers steken met kop en schouders boven de rest van de inzendingen uit. De jury wil hen hiermee nadrukkelijk complimenteren en zij mogen de nominatie van vandaag al als een intieme onderscheiding ervaren, die niemand hen ooit meer af zal nemen.

Dan nu de laureaten, wederom in alfabetische volgorde:

Thomas van Aalten

Je kon erop wachten: een Nederlandse roman in de sfeer van *Mad Men*, die in de jaren zestig begint, in nieuwbouwkantoren met audiomeubels en kristallen asbakken, waar kettingrokende, jenever gulpende, gleufhoeddragende mannen met een sneu huwelijksleven groot geld verdienen.

Dat boek is er: *Henry!*, door Thomas van Aalten, die zich in de loop van zijn zeer verscheiden oeuvre tot een verteller pur sang heeft ontwikkeld. De roman draait niet om reclame, zoals in de populaire serie, maar om de bladenwereld. En de actie verhuist van

Manhattan naar Slotervaart – destijds nieuw en ‘*en vogue*’. Van Aaltens ik-verteller Henry Imholz, de kosmopolitische, polyglotte zoon van een Zwitserse zeepmagnaat, die in Amerika opgroeide en eind jaren vijftig in Nederland, het geboorteland van zijn moeder, neerstreek, heeft de exotische droom om een glamourblad uit te geven voor een doelgroep die nog over luxe moet leren dromen. Natuurlijk wordt hij voor gek verklaard.

Het blad, vernoemd naar hemzelf, komt er en verovert de polder met een oplage van een kwart miljoen. Dat succes luidt de woekergroei van de Nederlandse bladenwereld in. Van Aalten vertelt deze branchegeschiedenis met vaart, in dynamische hoofdstukken vol dwingende dialogen. Henry Imholz rust niet op z’n lauweren, maar blijft malen over verbetering. En over de tijdgeest: zijn grootste angst is dat die hem ontglipt, dat *Henry!* uit de tijd raakt. Hier wordt met verve dertig jaar Nederlandse geschiedenis verteld vanuit het verrassende perspectief van de dromenfabriek die de bladenwereld eigenlijk is. Henry is in dit universum een gids die het spannend weet te houden.

Hanna Bervoets

Bij een denkende schrijver als Hanna Bervoets behoeft het geen verbazing te wekken dat ze haar schrijverschap ontwerpt. Haar laatste drie romans kun je als niet minder zien dan een toetsing van sociale en/of wetenschappelijke experimenten. In de apocalyptische roman *Alles wat er was* gaat het om een groep mensen die in een schoolgebouw vastzit, met een slinkende voedselvoorraad. Buiten gaat de wereld ten onder. In de dystopische toekomstroman *Efter* geldt verliefdheid als een ziekte, waar een groep jongeren tegen behandeld moet worden. In *Ivanov* staat een (vroeg- en laat twintigste-eeuws) onderzoek centraal waarbij de mens met een chimpansee gekruist wordt. Zoveel is duidelijk: Bervoets weigert zich in haar eigengereide romaneuvre te laten begrenzen. Ze neemt roman na roman zichzelf opnieuw de maat. Niet vanuit een programma, maar doordat haar hoofd weer een onderwerp dicteert. Ze houdt nauw voeling met onze tijd, schrijft met evenveel gemak over een beklemmende dystopische wereld als over modernige relaties, die fastfood vormen voor haar cross-over lezers. Het is spannend om te ervaren waarmee Bervoets nu weer weet te verrassen. Dan spreken we wel over de gerijpte Bervoets.

Merijn de Boer

Gekleed in een gele broek, rode sokken en bruinrode brogues, half verscholen achter een gordijn: zo introduceert Merijn de Boer Binnert Bruinworst, een van de hoofdpersonen in zijn tweede, tragikomische roman *'t Jagthuys* (2016). De Boer weet zijn personages - de vijftendertigjarige Binnert, die 'niet helemaal goed' is, Vera, een jonge vrouw die tegen betaling seks heeft met gehandicapten en Neeltje, een bezitterig kreng van een moeder - zo te typeren dat ze in je geheugen gegrift staan. De mooie jongen met handicap, is door zijn moeder geïsoleerd opgevoed. Ze houdt hem gevangen in het door klimop overwoekerde Jagthuys en daarmee treden we de wereld van het sprookje binnen. Maar alles loopt anders dan de lezer verwacht. Vera wordt verliefd en ontvoert haar schone jongeling naar de stad, een avontuur dat uit de hand loopt, zonder happy ending. De Boer hanteert een zorgvuldige stijl, kiest bijzondere details en speelt in zijn soms grillige werk met clichés: Binnert is ondanks zijn handicap *beauty and brains* - voor Vera de ideale geliefde. Hij is een klein kind, een kluizenaar, een puur personage, maar ook een zeer belezen iemand. De Boer goochelt in zijn werk niet alleen met verhaalconventies, maar ook met de verwachtingen van de lezer. Dat gebeurde al in *De nacht* (2014), zijn romandebuut dat volgde op zijn verhalenbundel *Nestvlieders*: daarin zette hij de lezer op het verkeerde been door een onbetrouwbaar perspectief te hanteren. De Boer is, kortom, een bijzondere schrijver met een eigen stem die opvalt in het literaire landschap.

Anne Eekhout

In de twee romans die ze tot dusver publiceerde, lijkt Anne Eekhout zich toe te leggen op aloude waarden als trouw, vriendschap en de liefde tussen ouders en hun kinderen. Let wel, deze bijna belegen klinkende thema's worden onder haar handen genadeloos op de proef gesteld. In Eekhouts debuut *Dogma* volgde ze een groep bevriende twintigers die graag aandacht wil trekken door het maken van een documentaire over de zelfmoord van een van hen.

In de opvolger *Op een nacht* lezen we over een vader, James, die maar niet van de visioenen af raakt dat zijn dochter Penelope (Penny) iets vreselijks zal overkomen. Zij dobert op een luchtbed in een meer, hij koopt ijsjes voor hen tweeën, draait zich om, en ziet dan alleen het drijvende luchtbed nog - geen dochter. 'Vertel maar eens, hoe kan hij daar níet aan denken terwijl hij haar gedag kust als ze op schoolreisje gaat om te picknicken bij

een meer?’

Het tweede deel van de roman opent met de scène dat de moeder Ana haar dochter wil wekken en de 7-jarige Penny wel degelijk foetsie blijkt. Is dit echt, of zijn dit de gedachten van James? Zit hij in een inrichting? Bestaan zijn vrouw en dochter eigenlijk wel? Mysterieus, desolaat en intrigerend is het romanexperiment van Anne Eekhout, de schrijfster die vakkundig aan elke vanzelfsprekendheid morrelt, en die van haar lezers puzzelaars maakt.

Eva Meijer

Roddels, nieuwe liefdes, geharrewar met de dirigent- nee, de vertelster in de roman *Het vogelhuis* van Eva Meijer, heeft er op den duur geen zin meer in, om violiste te zijn in een Londens orkest. Wat ze wil, is vogels onderzoeken, ook al heeft ze in die richting geen opleiding genoten. Ze neemt haar intrek in een blokhut bij Brighton en zal die in vijfendertig jaar nauwelijks meer verlaten. Daar schrijft ze twee boeken over het gedrag van vogels die internationale bestsellers worden.

Gebaseerd op het leven van de excentrieke Len Howard (1894-1973) die door de velden placht te lopen met vogels op haar armen en hoofd, schreef Eva Meijer een roman die indruk maakt juist door de kalmte die de auteur aan de dag legt. De ommekeer ergens midden in Howards leven verandert, voor de lezer van *Het vogelhuis*, van een terugtrekkende beweging in een thuiskomst. Onze kijk op onszelf verandert ook: zo’n doorslaand succes is de onderlinge communicatie niet van die eigenaardige diersoort die mens heet. En we hebben doorgaans weinig aandacht voor die vele andere soorten, al dan niet gevederd, in de nabije omgeving. Meijer leest ons niet de les, maar laat ons wel zien hoe het ook kan.

Dan nu het moment waarop iedereen wacht. De motivatie waarom de jury voor deze winnaar koos.

Deze schrijver is naar eigen zeggen de ironie voorbij. Een wonderlijke uitspraak, want waarom zou je zo’n belangrijke literaire techniek versmaden. Maar deze auteur heeft daar een bedoeling mee. De schrijver wil juist dichterbij komen, tot het verhaal, tot de personages, tot de dilemma’s. Geen wonder dat de laatste roman van deze schrijver bij

monde van de uitspraak van een personage een sympathiek pleidooi behelst voor empathie.

De winnaar van de BNG Bank Literatuurprijs 2016 is....

Hanna Bervoets